

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 30 sierpnia 2023 r.

Poz. 9585

UCHWAŁA NR LXVII/48/2023 RADY GMINY CHLEWISKA

z dnia 25 sierpnia 2023 r.

w sprawie uchwalenia Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska – Aktualizacja.

Na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.) Rada Gminy w Chlewiskach uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska, Aktualizacja z 2023 roku” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Chlewiska.

§ 3. „Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska, Aktualizacja z 2023 roku” podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Gnat

Załącznik do uchwały Nr LXVII/48/2023
Rady Gminy Chlewiska
z dnia 25 sierpnia 2023

PROGRAM USUWANIA AZBESTU ORAZ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY CHLEWISKA AKTUALIZACJA Z 2023 ROKU

Program spójny z POKza 2009 – 2032

**Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla
Gminy Chlewiska
Aktualizacja z 2023 roku**

opracowany przy współpracy:
Urzędu Gminy w Chlewiskach

przez:

**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: (41) 372 49 75 e-mail: basz@post.pl
www.basz.pl**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. CEL I ZADANIA PROGRAMU	6
3. AZBEST I JEGO SZKODLIWOŚĆ DLA ZDROWIA LUDZKIEGO.....	7
3.1. Azbest i wyroby zawierające azbest	7
3.2. Właściwości i zastosowanie azbestu	8
3.3. Zanieczyszczenie środowiska azbestem	8
3.4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego.....	9
4. STAN PRAWNY	11
4.1. Akty prawne regulujące użytkowanie, usuwanie wyrobów i odpadów zawierających azbest	11
5. CHARAKTERYSTYKA GMINY CHLEWISKA.....	14
6. ILOŚĆ I STAN WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY CHLEWISKA	17
7. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU	22
8. ANALIZA WPŁYWU PROGRAMU NA ŚRODOWISKO ORAZ NA ZDROWIE LUDZI	23
9. PODSUMOWANIE.....	26
10. ZAŁĄCZNIKI	28
ZAŁĄCZNIK NR 1 Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest	28
ZAŁĄCZNIK NR 2 Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.....	29
ZAŁĄCZNIK NR 3 Informacja o wyrobach zawierających azbest	31
ZAŁĄCZNIK NR 4 Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych	33

1. Wprowadzenie

Niniejszy Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska aktualizuje cele i zadania ujęte w gminnym "Programie usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska" przyjętym Uchwałą Nr X/54/09 Rady Gminy w Chlewiskach z dnia 30 grudnia 2009r oraz jego aktualizacji - przyjętej Uchwałą Nr IX/50/14 Rady Gminy w Chlewiskach z dnia 13 sierpnia 2014 r. i Uchwałą Rady Gminy Chlewiska Nr XI/73/18 z dnia 09 października 2018 r.

Program uwzględnia zmiany w obowiązujących przepisach, zapisy „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, zaktualizowaną na dzień 31.12.2022 r. inwentaryzację wyrobów zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, na podstawie informacji złożonych Wójtowi Gminy, przez właścicieli nieruchomości oraz wnioski i dane z prowadzonej w latach 2009-2022 na terenie gminy akcji usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest z terenów posesji prywatnych.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 ustanowiony uchwałą Rady Ministrów Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. zakłada oczyszczenie do 2032 roku terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczanie terenów nieruchomości, budowę składowisk oraz instalacji do unicestwiania włókien azbestowych.

Ponadto program ten przewiduje:

- wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unicestwiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji i kongresów,
- monitoring realizacji Programu przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej,
- minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu oraz likwidację szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Szerokie jego zastosowanie nastąpiło w wyniku rewolucji przemysłowej w okresie ostatnich 100 lat. Azbest stosowany był w produkcji około 3000 wyrobów przemysłowych, przede wszystkim do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych i elewacyjnych, a także rur. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, działanie kwasów, substancji żrących a także elastyczność itp. wykorzystywany był chętnie jako cenny surowiec również w Polsce. Trwałość płyt azbestowo - cementowych szacuje się na 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy. Korodujące wyroby zawierające azbest uwalniają pył azbestowy, który wnika do organizmu wywołuje poważne choroby układu oddechowego. Z tego też względu, produkcja oraz stosowanie wyrobów zawierających azbest zostały zakazane, co reguluje ustawa z dnia 19 czerwca

1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1680), a odpady zawierające azbest są odpadami szczególnie niebezpiecznymi.

Dlatego władze samorządowe Gminy Chlewiska, mając na uwadze zdrowie mieszkańców oraz prawo krajowe i Unii Europejskiej, podejmują działania w kierunku likwidacji tak niebezpiecznego odpadu, jakim jest azbest.

Zabezpieczenie i usuwanie tak znacznych ilości wyrobów wiąże się z dużymi kosztami, które nawet w zakładanym okresie usuwania (do 2032 roku) stanowią będą znaczne obciążenie finansowe. Zgodnie z założeniami „Programu Oczyszczania Kraju...” źródłami finansowania usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

2. Cel i zadania programu

Celem programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia terenu Gminy Chlewiska z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy, spowodowanych azbestem,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. Program zakłada realizację następujących zadań:

- ✓ inwentaryzacja i wprowadzenie do bazy danych ilości i lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest, uaktualniana corocznie,
- ✓ inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, rozpowszechnianie informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest
- ✓ podjęcie działań w celu pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu,
- ✓ przeznaczenie części środków finansowych z budżetu gminy na pomoc w usuwaniu wyrobów i odpadów zawierających azbest przez właścicieli budynków,
- ✓ udzielanie pomocy osobom fizycznym w usuwaniu wyrobów zawierających azbest
- ✓ usunięcie wyrobów i odpadów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej i terenów publicznych będących własnością Gminy Chlewiska,
- ✓ współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu oraz współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska)
- ✓ okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu

3. Azbest i jego szkodliwość dla zdrowia ludzkiego

3.1. Azbest i wyroby zawierające azbest

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. W zależności z jakim metalem krzemiany tworzą związek wyróżnia się kilka typów azbestu o różnej szkodliwości dla zdrowia. Najgroźniejszy jest azbest niebieski (krokidolit).

Największe zastosowanie przemysłowe ma azbest biały (chryzotyl), następnie azbest niebieski oraz brązowy (amozyt).

Wyroby zawierające azbest dzielimy na dwie klasy:

- **Klasa I** - tzw. **wyroby miękkie** o gęstości $< 1000 \text{ kg/m}^3$. Charakteryzują się dużym procentowym udziałem azbestu. Łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując duże emisje pyłu azbestowego. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty).

Wyroby miękkie to m.in.:

- sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu (lub wykonane z samego azbestu),
- płyty i uszczelki kinkieryt (typu Gambit, Polonit), stosowane w ciepłownictwie na łączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą,
- płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie,
- płyty i tektury miękkie (stosowane w izolacjach ognioochronnych),
- płyty ognioochronne typu "PYRAL" produkcji czechosłowackiej lub "SOKALIT" produkcji NRD, zawierające ok. 30 – 50 % azbestu (służą do okładzin ognioochronnych konstrukcji budynków oraz jako sufity podwieszane o podwyższonej odporności na ogień, także jako materiał do klap przeciwpożarowych i przeciwdymnych),
- natryski azbestowe na konstrukcje stalowe zastosowane jako ognioochronne zabezpieczenie stalowej konstrukcji budynków o tzw. konstrukcji niesztynnej.

- **Klasa II** - tzw. **wyroby twarde** o gęstości $> 1000 \text{ kg/m}^3$. Są to najpowszechniej występujące w krajowym budownictwie wyroby zawierające azbest. Charakteryzują się dużym stopniem zwięzłości, dużym udziałem spoiwa (najczęściej jest nim cement), niską procentową zawartością azbestu (ok. 5 % w płytach płaskich lignocementowych modyfikowanych, 12–13 % w płytach płaskich i falistych azbestowo-cementowych i ok. 20% w rurach azbestowo-cementowych). W przeciwieństwie do wyrobów miękkich, przez długi okres pozostają wyrobami emitującymi małe ilości pyłu azbestu. Można je więc uważać za mniej groźne w użytkowaniu oraz podczas prac remontowych od wyrobów miękkich. Mniej groźne są też ich odpady. Emisja pyłu azbestu może powstawać podczas uszkodzeń mechanicznych np. przy piłowaniu lub szlifowaniu szybkoobrotowymi narzędziami elektrycznymi, nie wyposażonymi w miejscowe odciągi pyłu. Do emisji pyłu dochodzi także w trakcie trwania destrukcji np. emitują go stare płyty pokryć dachowych azbestowo-cementowych o naruszonej przez czynniki atmosferyczne lub chemiczne powierzchni zewnętrznej. Wówczas zanieczyszczony jest też grunt w bezpośrednim sąsiedztwie rynny odprowadzającej wodę opadową.

Wyroby twarde to m.in.:

- płyty azbestowo – cementowe faliste,
- płyty azbestowo-cementowe płaskie prasowane,
- płyty azbestowo-cementowe KARO,
- płyty warstwowe PW3/A i podobne,
- rury azbestowo-cementowe,

- złącza, listwy, gąsiorzy wykonane z azbestocementu,
- płaszcze azbestowo-cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

3.2. Właściwości i zastosowanie azbestu

Azbest znalazł szerokie zastosowanie w przemyśle dzięki swoim właściwościom, tj.:

- odporność na bardzo wysokie temperatury - temperatura topnienia chryzotylu wynosi 1500-1550°C,
- odporność na czynniki chemiczne (kwasy, zasady, woda morska),
- wysoka wytrzymałość mechaniczna i sprężystość,
- niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne,
- łatwość łączenia się z innymi materiałami (cement, tworzywa sztuczne),
- możliwość przedzenia włókien,
- dobre właściwości sorpcyjne.

Zastosowanie materiałów budowlanych zawierających azbest

Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Zastosowanie
Płyty azbestowo - cementowe faliste	Pokrycia dachowe
Płyty azbestowo - cementowe płaskie	Ściany osłonowe, działowe, okładziny zewnętrzne, osłona ścian i przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych, chłodnie kominowe i wentylatorowe
Płyty azbestowo - cementowe płaskie typu "karo"	Pokrycia dachowe, okładziny zewnętrzne
Płyty azbestowo - cementowe autoklawizowane płaskie "acekol", "kolorys"	Okładziny zewnętrzne, osłony kanałów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, ściany działowe
Płyty azbestowo - cementowe konstrukcyjne ognioochronne	Osłony ognioochronne i przeciwpożarowe w budynkach i obiektach przemysłowych, izolacja urządzeń grzewczych
Rury azbestowo - cementowe (ciśnieniowe i bezciśnieniowe)	Przewody wodociągowe i kanalizacyjne, rynny spustowe zsyków na śmieci, przewody kominowe
Otuliny azbestowo - cementowe	Izolacja urządzeń ciepłowniczych
Kształtki budowlane azbestowo - cementowe	Przewody wentylacyjne, podokienniki, osłony rurociągów ciepłowniczych, osłony kanałów spalinowych i wentylacyjnych
Masy azbestowe natryskowe	Izolacja ognioochronna konstrukcji stalowych, przegród budowlanych, izolacja akustyczna obiektów użyteczności publicznej

3.3. Zanieczyszczenie środowiska azbestem

Źródła zanieczyszczenia środowiska azbestem:

1. Źródła naturalne: zanieczyszczenia skorupy ziemskiej, zanieczyszczenia złóż (węgla kamiennego, talku, rud miedzi, kamienia budowlanego), wietrzenie skał mineralnych.
2. Przetwórstwo azbestu: eksploatacja złóż, produkcja wyrobów z azbestu, odpady produkcyjne.
3. Eksploatacja wyrobów zawierających azbest: tarcz ciernych, tarcz hamulcowych, obróbka mechaniczna, prace remontowe i izolacyjne.

Jedynym sposobem oczyszczania powietrza są opady atmosferyczne.

Problem szkodliwego oddziaływania na środowisko takich wyrobów zaczyna istnieć z chwilą pojawienia się jakichkolwiek ich uszkodzeń. Destrukcja płyt może być powierzchniowa jak również obejmować głębsze partie materiału z azbestem i być wynikiem oddziaływania czynników atmosferycznych oraz ingerencji człowieka. Na naruszenie i niszczenie struktury płyt (głównie powierzchniowej) duży wpływ mają warunki klimatyczne oraz zanieczyszczenia chemiczne powietrza atmosferycznego. W wyniku przemarzania płyt w okresie zimowym i silnego nagrzewania płyt w okresie letnim, połączonego z okresowymi szokami termicznymi spowodowanymi opadami deszczu dochodzi do erozji płyt, tworzenia się na powierzchni wżerów, odpryskiwania warstw materiału zawierającego azbest i w mniejszym stopniu pęknięcia płyt na całej grubości. Zjawisko to przyspieszane jest dodatkowo przez kwaśne deszcze występujące głównie na terenach przemysłowych. W wyniku oddziaływania tych czynników dochodzi do kruszenia materiału, osłabienia więzi włókien z matrycą i w efekcie końcowym do emisji włókien azbestu do powietrza. Płyty takie cechują się nierówną powierzchnią i łatwym odpajaniem kolejnych warstw materiału, nawet pod wpływem niezbyt silnych oddziaływań mechanicznych. Drugim rodzajem uszkodzeń płyt dachowych i elewacyjnych są ich pęknięcia, odłamania naroży, wykruszenia krawędzi, dziury. Uszkodzenia te powstają na skutek oddziaływania czynników mechanicznych spowodowanych uderzeniami twardymi przedmiotami lub odłamaniem. Również błędy w montażu płyt mogą być przyczyną powstawania uszkodzeń np. przybijanie ich gwoździami bez uprzedniego wywiercenia otworów w płycie, brak odstępów dylatacyjnych. Powoduje to destrukcję materiału z azbestem (pęknięcia). Powstawaniu uszkodzeń towarzyszy odrywanie elementów płyt, które zalegają wokół obiektów i stanowią poważne źródła emisji włókien azbestowych do otoczenia, co wynika z rozkruszania fragmentów płyt.

Największe zanieczyszczenie pyłem azbestu może nastąpić podczas źle prowadzonych prac remontowych w obiektach zawierających azbest. Dlatego tak bardzo ważne jest przestrzeganie wszelkich procedur określonych w przepisach i zaprezentowanych w niniejszym opracowaniu.

3.4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Jeżeli w powietrzu, którym oddychamy znajdują się włókna azbestu, to gromadzą się one i zalegają w płucach. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 : 1.

Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą ryzyko zdrowotne.

Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy),
- łagodnych zmian opłucnowych,
- raka płuc (najpowszechniejszego nowotworu złośliwego, powodowanego przez azbest),
- międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej, nowotworów o wysokiej złośliwości.

Azbestoza pojawia się u osób pracujących w przetwórstwie azbestu, gdzie stężenie włókien we wdychanym powietrzu było bardzo wysokie i narażenie trwało dość długo /zwykle 10 lat/. Procesy zwłóknieniowe przebiegają stosunkowo wolno – rzadko objawy kliniczne pojawiają się w okresie krótszym od 10 lat. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres i proces zwłóknieniowy może się ujawniać po wielu latach od ustania narażenia.

Azbestozy nie stwierdza się w warunkach narażeń komunalnych. Stężenia włókien azbestu występujące na stanowiskach pracy są 500 – 1000 x wyższe od stężeń odnotowywanych w środowisku.

Powszechnie uznawana jest teza, że pylica azbestowa istotnie zwiększa ryzyko wystąpienia raka płuc. Rozpoznawanie azbestozy, szczególnie jej wczesnych stadiów, stwarza znaczne trudności ze względu na brak swoistości objawów klinicznych choroby, zarówno subiektywnych jak i objawów przedmiotowych oraz zmian radiologicznych.

Zmiany opłucnowe spowodowane pyłem azbestu mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom zwłóknienia sąsiadującej tkanki płucnej.

Rak płuc - jest najpowszechniejszym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest.

Międzybłoniak opłucnej – rzadko występujący nowotwór złośliwy. Udowodniono związek przyczynowy z ekspozycją na pył azbestu zarówno zawodową jak i środowiskową.

Ważna jest świadomość, że choroby wywołane azbestem rozwijają się po 20 – 30 latach wdychania włókien.

Analizując szkodliwość azbestu i jego wpływ na organizm ludzki należy pamiętać iż jest on groźny dla zdrowia ludzi tylko wtedy gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Azbest zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi żadnego zagrożenia dla zdrowia.

Poważny niepokój musi budzić fakt, że usuwanie obecnie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa tylko zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców.

4. Stan prawny

Przekrój najważniejszych przepisów prawnych oraz wynikających z nich obowiązków i procedur postępowania dla podmiotów zaangażowanych w proces usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

4.1. Akty prawne regulujące użytkowanie, usuwanie wyrobów i odpadów zawierających azbest

Wykaz podstawowych aktów prawnych regulujących postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1680)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699 ze zm.)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. 2023 poz. 682 ze zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2022 poz. 2556 ze zm.)
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2147)
- Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2020, poz. 10)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 Nr 71 poz. 649, ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2018 poz. 1286 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216 poz. 1824)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. 2003 Nr 120, poz. 1126)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (t.j. Dz. U. 2015 poz. 1450)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (t.j. Dz. U. 2021 poz. 279)

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2013, poz. 25).

Polskie prawodawstwo dopuszcza wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych budynkach, instalacjach lub urządzeniach do końca grudnia 2032 roku. W sposób szczegółowy określa również wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest, przedstawiono poniżej.

Obowiązki gminy:

- gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
- przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- opiniowanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpadami zawierającymi azbest),
- prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o:
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,

- opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
 - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
 - informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
 - zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza,
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
 - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy,
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest.

5. Charakterystyka Gminy Chlewiska

Gmina Chlewiska położona jest w województwie mazowieckim, w południowo-zachodniej części powiatu szydłowieckiego. Graniczy bezpośrednio z:

- Miastem i Gminą Szydłowiec (powiat szydłowiecki),
- Gminą Bliżyn (powiat skarżyski),
- Miastem i Gminą Stąporków (powiat konecki),
- Miastem i Gminą Przysucha (powiat przysuski)
- Gminą Borkowice (powiat przysuski)
- Gminą Wieniawa (powiat przysuski).

Całkowita powierzchnia terenu gminy wynosi 124 km², co stanowi ponad 27% powierzchni powiatu i zajmuje obszar równy 0,35% powierzchni województwa mazowieckiego.

Liczba mieszkańców gminy wynosi 5 703 osoby (dane z Raportu o stanie gminy Chlewiska 2022). Gęstość zaludnienia wynosi 46 osób/km².

Liczba mieszkańców Gminy Chlewiska w latach 2018-2022

Rok	2018	2019	2020	2021	2022*
Liczba ludności ogółem	5 972	5 911	5 658	5 610	5 703
Mężczyźni	2 955	2 923	2 821	2 813	2 837
Kobiety	3 017	2 988	2 837	2 797	2 866
Kobiety na 100 mężczyzn	102	102	101	99	101
Ludność na 1 km ²	48,2	47,7	45,6	45,2	46,0

Źródło – dane GUS

*dane z Raportu o stanie gminy Chlewiska 2022

Gmina podzielona jest na 23 sołectwa: Aleksandrów, Antoniów, Borki, Broniów, Budki, Chlewiska, Cukrówka, Huta, Krawara, Koszów, Leszczyny, Majdanki, Nadolna, Ostałów, Ostałówek, Pawłów, Stanisławów, Stefanków, Skłoby, Sulistrowice, Wola Zagrodnia, Zaława, Zawonia.

Rolę ośrodka administracyjnego oraz centrum usługowego dla mieszkańców gminy pełni miejscowość Chlewiska. Znajdują się tu najważniejsze instytucje sfery publicznej. Do miejscowości dużych, pod względem liczby mieszkańców oraz stopnia zainwestowania terenu należy zaliczyć miejscowość Pawłów. Zlokalizowane są tu obiekty sfery publicznej oraz jednostki gospodarcze sektora prywatnego pełniące funkcje usługowe oraz produkcyjne. Przez miejscowości Chlewiska i Pawłów przebiega droga wojewódzka Nr 727 relacji Kłwów – Przysucha – Szydłowiec - Wierzbica, która „dzieli” obszar gminy na część północną i południową. Północne tereny gminy wyróżniają stosunkowo dobre warunki glebowe dla prowadzenia produkcji rolniczej. Rozległe kompleksy leśne oraz użytki o niskiej przydatności rolniczej znajdują się w południowej części gminy.

W zagospodarowaniu przestrzennym poszczególnych miejscowości dominuje zabudowa wielofunkcyjna, ulicowa, rozciągnięta, prowadzona wzdłuż ciągów komunikacyjnych, bez zaznaczonego wyraźniej centrum. Niektóre miejscowości (np. Chlewiska, Budki Pierwsze, Budki Drugie) we fragmentach posiadają sieć zmeandrowanych uliczek odchodzących od ulicy głównej. Dominuje zabudowa skoncentrowana przy ciągach drogowych (zabudowa ulicowa, rozciągnięta, bez zaznaczonego wyraźniej centrum), przeważają w niej budynki mieszkaniowe – głównie zabudowa jednorodzinna (domy wolnostojące prywatne, mieszanka starego i nowego budownictwa) oraz zabudowa zagrodowa. Wśród zabudowy zdarzają się domy lub zagrody mające charakter zabytkowy, głównie drewniane, ale jest ich niewiele i są raczej w niezbyt dobrym stanie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na koniec 2021r., na terenie gminy Chlewiska znajdowało się 2 370 mieszkań, liczących 8 877 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 174 158 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 73,5 m².

Wielkość zasobów mieszkaniowych Gminy Chlewiska na przestrzeni lat 2018-2021

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań [szt.]	2 534	2 550	2 358	2 370
Liczba izb [szt.]	9 129	9 213	8 814	8 877
Powierzchnia użytkowa [m ²]	179 864	181 827	172 622	174 158

Źródło – dane GUS

Budownictwo mieszkaniowe na terenie Gminy Chlewiska w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Mieszkania oddane do użytkowania [szt.]	21	17	26	19	16
Liczba izb mieszkań oddanych do użytkowania [szt.]	105	87	137	96	84
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania [m ²]	2 134	2 044	3 099	2 315	2 053

Źródło – dane GUS

Standardy zaspokajania potrzeb w zakresie mieszkalnictwa – tabela porównawcza (dane z 2021 r.)

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba			Przeciętna powierzchnia użytkowa	
	izb w 1 mieszkaniu	osób w 1 mieszkaniu	osób na 1 izbę	mieszkania [m ²]	na 1 osobę [m ²]
Gmina Chlewiska	3,75	2,37	0,63	73,5	31,0

Źródło – dane GUS

W latach 2018-2022 zasób mieszkaniowy zwiększył się o 99 mieszkań, ilość izb wzrosła o 509, przybyło 11 645 m² powierzchni użytkowej mieszkalnej.

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy ulega systematycznej poprawie, jest to wynikiem oddawania do użytku nowych mieszkań o wyższym standardzie w zabudowie prywatnej. Zwiększa się liczba mieszkań przypadających na ilość ludności gminy oraz średnia powierzchnia samych mieszkań.

Wskaźniki procentowe wyposażenia mieszkań w gminie w roku 2021 (dane GUS) wynoszą:

- wodociąg – 68,4 %
- łazienka – 53,4 %
- centralne ogrzewanie – 50,7 %

W gminie Chlewiska zarejestrowanych było ogółem 468 podmiotów gospodarczych (GUS, 2022) z czego: 12 w sektorze publicznym i 455 w sektorze prywatnym (w tym: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - 392 podmioty). Według podziału na sekcje PKD w roku 2022 najliczniej reprezentowane były:

- budownictwo (Sekcja F) – ok. 34%.
- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Sekcja G) - ok. 16%
- przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C) – ok. 12%

Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Chlewiska według sekcji w 2022 r.

Sektor gospodarki		Liczba podmiotów gospodarczych
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	10
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	3
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	56
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	34
Sekcja F	Budownictwo	160
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	77
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	21
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6
Sekcja J	Informacja i komunikacja	6
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6
Sekcja O	Administracja publiczna	8
Sekcja P	Edukacja	9
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	13
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10
Sekcja SiT	Pozostała działalność usługowa	35
Ogółem:		468

Źródło – dane GUS

Ponad 97% podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Chlewiska to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Na terenie gminy Chlewiska dominują gleby bielcowe na podłożu kamienistym, piaszczystym i gliniastym. Niewielki odsetek to gleby brunatne i rędziny mieszane. W obszarze gminy przeważają gleby orne średniej i słabej jakości klas bonitacyjnych IV i V. Ze względu na kwaśny odczyn gleb, konieczne jest ich nawożenie, wapnowanie i stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych. Lasy i grunty leśne zajmują w gminie Chlewiska obszar 6 553,72 ha tj. 52% ogólnej powierzchni gminy. Przeważają lasy i grunty leśne publiczne - stanowiące powierzchnię 3 744,72 ha (tj. 57 % ogółu gruntów leśnych). Lasy i grunty leśne prywatne zajmują 2 809 ha. Same lasy zajmują powierzchnię 6 447,14 ha.

Wskaźnik lesistości gminy Chlewiska jest dużo wyższy od wskaźnika dla kraju, który wynosi 29,6%, przekracza również wskaźniki wojewódzkie (23,4%) i powiatowe (33%) - jest to najbardziej zalesiona gmina powiatu szydłowieckiego.

Lasy w gminie zajmują głównie zachodnią i północną jej część w sołectwach: Skłoby, Borki, Wola Zagrodnia. W południowej części znajdują się tylko niewielkie kompleksy i zadrzewienia.

Na terenie gminy Chlewiska występują elementy środowiska przyrodniczego, które z uwagi na wysokie wartości, objęte zostały różnymi formami ochrony wprowadzonymi na podstawie

przepisów ogólnych z zakresu ochrony środowiska oraz miejscowych aktów prawnych. Obszary podlegające ochronie na terenie gminy Chlewiska:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie,
- Rezerwat przyrody Podlesie,
- Obszar Natura 2000 Dolina Czarnej (PLH260015),
- 5 użytków ekologicznych,
- 15 pomników przyrody,
- podworski zabytkowy park w Chlewiskach.

Przez obszar gminy przebiega korytarz ekologiczny: GKPdC-6 "Puszcza Świętokrzyska".

6. Ilość i stan wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Chlewiska

Z usuwaniem wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest proces powstawania odpadów. Powszechną metodą unieszkodliwiania odpadów z azbestem jest ich składowanie. Dopuszczone jest również wdrażanie nowych technologii umożliwiających unicestwienie włókien azbestu oraz pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Usuwanie i wymiana wyrobów zawierających azbest jest zadaniem długotrwałym ze względu na ich dużą ilość, a także wysokość potrzebnych środków finansowych.

W 2009r. na terenie Gminy Chlewiska dokonano inwentaryzacji pokryć dachowych zawierających azbest. Inwentaryzacja przeprowadzona została we wszystkich sołectwach. W roku 2023 - wraz z kolejną aktualizacją programu azbestowego - dokonano obliczeń ilości usuniętego azbestu (w latach 2009-2022) oraz ilość azbestu pozostałego do usunięcia (wg stanu na 31.12.2022r.). Poniższe tabele obrazują:

- ilość odebranego azbestu z poszczególnych sołectw w latach 2018-2022 (od ostatniej aktualizacji programu)
- informacja o stanie gospodarki odpadami azbestowymi w gminie wraz z ilością pozostałego do odbioru azbestu - stan na 31.12.2022 r.
- procentowy udział odbioru azbestu z poszczególnych sołectw w stosunku do ilości zinwentaryzowanego azbestu.

Ilość zebranego azbestu z terenu poszczególnych sołectw gminy Chlewiska w latach 2018-2022 (dane Urzędu Gminy Chlewiska):

Sołectwo	Ilość odebranego azbestu w m ²									
	2018		2019		2020		2021		2022	
	Liczba posesji	Ilość odebranego azbestu	Liczba posesji	Ilość odebranego azbestu	Liczba posesji	Ilość odebranego azbestu	Liczba posesji	Ilość odebranego azbestu	Liczba posesji	Ilość odebranego azbestu
Aleksandrów	-	-	-	-	-	-	-	-	1	81,8
Antoniów	-	-	1	66,4	-	-	1	261,8	-	-
Borki	2	345,5	2	929,1	-	-	-	-	-	-
Broniów	1	122,7	5	712,7	-	-	-	-	1	27,3
Budki	2	345,5	2	340,0	2	388,2	4	872,7	2	668,2
Chlewiska	7	1 407,3	16	2 876,4	11	3 125,5	4	829,1	10	1 659,1
Cukrówka	3	345,5	2	284,5	2	292,7	3	552,7	5	619,1
Huta	2	187,3	2	154,5	-	-	1	43,6	-	-
Koszorów	2	654,5	3	371,8	1	178,2	-	-	4	607,3
Krawara	-	-	-	-	1	114,5	-	-	-	-
Leszczyny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Majdanki	3	436,4	-	-	-	-	2	228,2	-	-
Nadolna	2	537,3	-	-	1	146,4	-	-	-	-
Ostałów	1	136,4	5	1 450,0	-	-	2	550,0	3	668,2
Ostaówek	-	-	3	564,5	3	585,5	3	598,2	4	869,1
Pawłów	4	704,5	5	928,2	5	750,9	11	1 785,5	4	998,2
Skłoby	-	-	7	1064,5	1	137,5	-	-	-	-
Stanisławów	2	997,3	2	444,5	1	229,1	-	-	-	-
Stefanków	1	46,4	-	-	-	-	2	363,6	1	177,3
Sulistrowice	-	-	-	-	-	-	-	-	1	136,4
Wola Zagrodnia	5	681,8	2	472,7	1	203,6	7	1 701,8	6	1 062,7
Zaława	3	420,9	3	435,5	1	76,7	-	-	1	204,5
Zawonia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	290,5
Razem	40	7 369,1	60	11 095,5	30	6 229,1	40	7 787,3	44	8 071,8

Informacja o stanie gospodarki odpadami azbestowymi na terenie gminy Chlewiska w latach 2009-2022 (dane Urzędu Gminy Chlewiska):

Sołectwo	Ilość zinwentaryzowanego azbestu (stan na 31.07.2009r.)		Ilość pozostałego do usunięcia azbestu (stan na 31.12.2013r.)		Ilość pozostałego do usunięcia azbestu (stan na 31.12.2017r.)		Ilość usuniętego azbestu w latach 2018-2022		Ilość pozostałego do usunięcia azbestu (stan na 31.12.2022r.)	
	Liczba obiektów zawierających azbest	Ilość płyt azbestowo-cementowych [m²]	Liczba obiektów zawierających azbest	Ilość płyt azbestowo-cementowych [m²]	Liczba obiektów zawierających azbest	Ilość płyt azbestowo-cementowych [m²]	Liczba obiektów z których został usunięty azbest	Ilość odebranego azbestu [m²]	Liczba obiektów zawierających azbest	Ilość płyt azbestowo-cementowych [m²]
Aleksandrów	143	8 025	141	7 878	140	7 850,54	1	81,8	139	7 768,74
Antoniów	55	3 080	55	3 080	54	2 966,00	2	328,2	52	2 637,80
Borki	90	5 945	87	5 799	85	5 432,82	4	1 274,6	81	4 158,22
Broniów	279	20 190	278	20 090	277	19 952,00	7	862,7	270	19 089,30
Budki	472	29 841	472	29 841	469	29 449,76	12	2 614,6	457	26 835,16
Chlewiska	442	30 871	434	29 973	417	28 316,26	48	9 897,4	369	18 418,86
Cukrówka	230	14 955	227	14 705	225	14 397,76	15	2 094,5	210	12 303,26
Huta	142	7 458	137	7 037	134	6 647,88	5	385,4	129	6 262,48
Koszorów	160	9 713	157	9 296	145	7 491,24	10	1 811,8	135	5 679,44
Krawara	49	3 441	48	3 400	47	3 345,00	1	114,5	46	3 230,50
Leszczyny	42	2 353	39	2 113	39	2 113,00	0	0	39	2 113,00
Majdanki	115	6 821	112	6 572	109	6 222,94	5	664,6	104	5 558,34
Nadolna	108	6 768	108	6 768	108	6 768,00	3	683,7	105	6 084,30
Ostałów	354	28 451	353	28 352	350	27 804,94	11	2 804,6	339	25 000,34
Ostaówek	314	26 147	313	26 118	312	25 996,35	13	2 617,3	299	23 379,05
Pawłów	668	45 923	662	44 996	651	43 084,77	29	5 167,3	622	37 917,47
Skłoby	313	19 615	311	19 455	306	19 087,53	8	1 202,0	298	17 885,53
Stanisławów	101	6 058	101	6 058	101	6 058,00	5	1 670,9	96	4 387,10
Stefanków	151	9 457	147	9 053	144	8 794,71	4	587,3	140	8 207,41
Sulistrowice	132	10 338	128	10 052	126	9 805,00	1	136,4	125	9 668,60
Wola Zagrodnia	255	16 122	254	16 023	251	15 644,53	21	4 122,6	230	11 521,93
Zaława	269	16 426	262	15 794	257	15 150,23	8	1 137,6	249	14 012,63
Zawonia	119	8 718	119	8 718	118	8 552,00	1	290,5	117	8 261,50
Razem	5 003	336 716	4 945	331 171	4 865	320 931,26	214	40 552,8	4 651	280 378,46

Procentowy udział odbioru płyt azbestowo-cementowych z poszczególnych sołectw gminy Chlewiska - stan na 31.12.2022 w stosunku do ilości zinwentaryzowanego azbestu w roku 2009:

Sołectwo	Procentowy udział odbioru płyt azbestowo-cementowych (%)
Aleksandrów	3,2
Antoniów	14,4
Borki	30,1
Broniów	5,5
Budki	10,1
Chlewiska	40,3
Cukrówka	17,7
Huta	16,0
Koszorów	41,5
Krawara	6,1
Leszczyny	10,2
Majdanki	18,5
Nadolna	10,1
Ostałów	12,1
Ostaówek	10,6
Pawłów	17,4
Skłoby	8,8
Stanisławów	27,6
Stefanków	13,2
Sulistrowice	6,5
Wola Zagrodnia	28,5
Zaława	14,7
Zawonia	5,2
Gmina	16,7

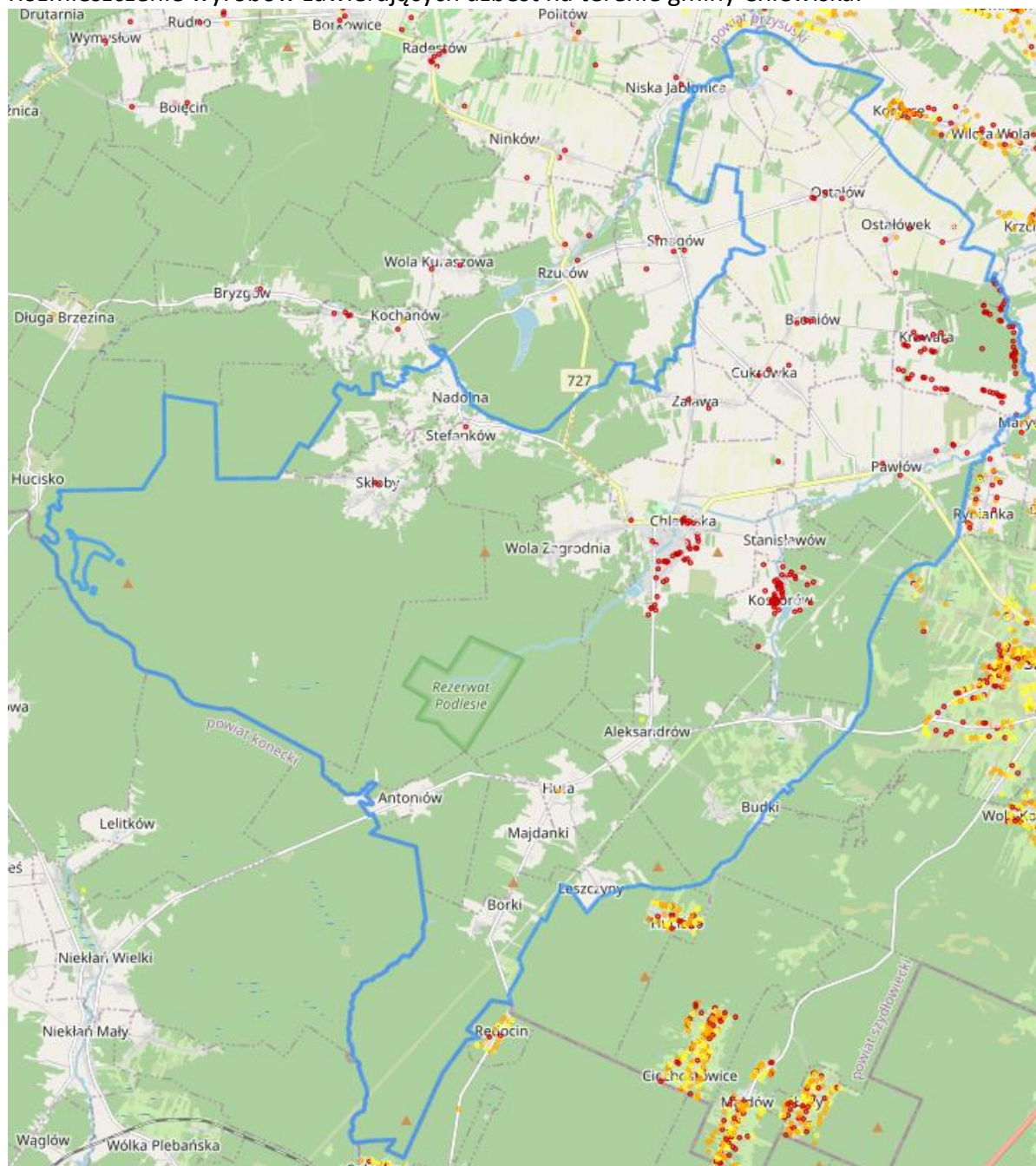
Wyroby zawierające azbest na terenie gminy to głównie eternit falisty pokrywający dachy budynków mieszkalnych i gospodarczych. Najwięcej wyrobów zawierających azbest znajduje się na terenie miejscowości Pawłów i w dalszej kolejności Budki, Ostałów, Ostaówek i Chlewiska.

W latach 2018-2022 najwięcej usunięto azbestu z miejscowości:

- Chlewiska - 48 obiektów, 9 897,4 m².
- Pawłów - 29 obiektów, 5 167,3 m²,
- Wola Zagrodnia - 21 obiektów, 4 122,6 m².

W skali lat 2009-2022 najwięcej % usunięto azbestu (w stosunku do roku 2009) z miejscowości:

- Koszorów – 41,5%,
- Chlewiska – 40,3%,
- Borki – 30,1%.

Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Chlewiska:

<https://esip.bazaazbestowa.gov.pl>

Obliczenie masy odpadów azbestowych pozostałych do usunięcia na terenie gminy Chlewiska

Przyjęto średnią wagę 1 m² płyty azbestowo cementowej – 11 kg.

Znając ilość płyt azbestowych oraz ciężar 1 płyty można obliczyć szacunkową wagę wyrobów azbestowo-cementowych na terenie gminy.

$$280\,378,46 \times 11 \text{ kg} = 3\,084\,164 \text{ kg}$$

Łącznie na terenie gminy Chlewiska znajduje się jeszcze około 3 084,2 Mg płyt azbestowo-cementowych.

7. Finansowe aspekty realizacji programu

Samodzielna realizacja projektów i inwestycji proekologicznych stanowi nieraz duże obciążenie dla budżetu gminy. Z tego powodu oprócz przekazywania środków własnych może ona korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania. Środki własne gminy na etapie rozpoczęcia przedsięwzięcia stanowią jedynie wysokość niezbędną do pozyskania środków zewnętrznych. Główne źródła finansowania inwestycji środowiskowych to:

- fundusze – Fundusz Krajowy, Fundusze Wojewódzkie,
- banki,
- programy unijne.

Głównym źródłem finansowania części działań będą środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej przy współudziale środków z budżetu gminy, które przy współfinansowaniu inwestycji ze środków unijnych będą stanowiły tzw. wkład własny.

W programie założono, że usuwanie wyrobów zawierających azbest odbywać się będzie ze wsparciem finansowym ze środków publicznych – budżetu gminy. Sposób dofinansowania będzie dostosowany corocznie do obowiązujących przepisów w tym zakresie. Przewiduje się, iż środki budżetu Gminy Chlewiska, pochodzące z wpływów z tytułu opłat i kar za oddziaływanie na środowisko i wprowadzanie w nim zmian, będą przeznaczane m.in. na dofinansowanie realizacji przedsięwzięć związanych z usuwaniem pokryć dachowych z materiałów zawierających azbest, przez właścicieli budynków zlokalizowanych w Gminie Chlewiska.

Koszty usunięcia azbestu w Gminie Chlewiska

Wysokość udziału finansowego Gminy zależna będzie od możliwości finansowych w danym roku budżetowym oraz ilości składanych wniosków. Szczegółowe warunki i procedury pomocy finansowej dla właścicieli i współwłaścicieli nieruchomości podejmujących się usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest określone są w „Regulaminie dofinansowania kosztów usuwania azbestu z budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Gminy Chlewiska”. Środki na dofinansowanie z budżetu gminy pochodzą z pozyskanych dotacji i pożyczek, a ich wysokość jest corocznie uchwalana przez Radę Gminy.

W celu oszacowania kosztów realizacji programu dla Gminy Chlewiska wykonano rozeznanie rynku wśród firm zajmujących się transportem i utylizacją azbestu. Ceny proponowane przez firmy wykonujące usługi z zakresu usuwania eternitu są w dużym stopniu zróżnicowane. W związku z tym przedstawiony dalej koszt transportu i utylizacji azbestu został obliczony jako koszt uśredniony.

W wyniku rozeznania cenowego oszacowano jednostkowe koszty odbioru od mieszkańców, transportu na składowisko i utylizacji pokryć dachowych zawierających azbest.

Koszt transportu i utylizacji azbestu
1 Mg azbestu – ok. 350 zł

Na terenie Gminy Chlewiska znajduje się około **3 084 164 kg (3 084,2 Mg)** wyrobów zawierających azbest.

Szacunkowe koszty odbioru od mieszkańców, transportu i utylizacji wyrobów azbestowych w gminie wyniosą:

$$3\,084,2 \text{ Mg} \times 350 \text{ zł/Mg} = 1\,079\,470 \text{ zł}$$

Należy zaznaczyć, że rynek usług związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych jest jeszcze ciągle bardzo dynamiczny, dlatego nie da się do końca przewidzieć kosztów realizacji Programu w kolejnych latach. Tak więc przedstawione wyżej obliczenia mają jedynie charakter poglądowy i powinny ułatwić ocenę skali przedsięwzięcia, a tym samym odpowiednio zaplanować działania związane z finansowaniem Programu.

Ze względu na dość dużą skalę występowania wyrobów azbestowych na terenie gminy, władze samorządowe muszą podjąć starania o pozyskanie środków zewnętrznych oraz uwzględnić problem dofinansowania usuwania azbestu w corocznych budżetach Gminy - by zgodnie z „Krajowym programem usuwania azbestu...” do 31 grudnia 2032 r. całkowicie usunąć azbest z terenu gminy Chlewiska. Środki w funduszy ochrony środowiska są corocznie pozyskiwane. O kolejności usuwania wyrobów azbestowych powinny decydować wyniki oceny stanu technicznego pokrycia dachowego, na chwilę obecną decyduje jednak chęć wymiany pokrycia dachowego przez właściciela obiektu. Wymiana pokrycia dachowego jest wciąż inwestycją bardzo drogą dla mieszkańców gminy.

Aby uzyskać dofinansowanie na zadanie należy zgłosić obiekt oraz skompletować odpowiednie dokumenty wymienione corocznie w „Regulaminie dofinansowania kosztów usuwania azbestu z budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Gminy Chlewiska”.

Należy podkreślić, że podmioty prowadzące roboty demontażowe, transport i utylizację odpadów zawierających azbest, zgodnie z przepisami prawa, powinny posiadać odpowiednie pozwolenia. Firma zajmująca się usuwaniem azbestu na terenie gminy Chlewiska zostaje wyłoniona na drodze przetargu.

Harmonogram realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Chlewiska na lata 2023 – 2032

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji
1.	Opracowanie Aktualizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	2023
2.	Zorganizowanie spotkań z mieszkańcami, którzy zgłosili posiadanie wyrobów zawierających azbest, informacja na temat zarejestrowanych firm zajmujących się zdejmowaniem eternitu	2023-2032
3.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	2023 - 2032
4.	Realizacja „Programu...”	2023 - 2032
5.	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest	2023 - 2032
6.	Okresowa weryfikacja i aktualizacja programu usuwania azbestu	co 4 lata

8. Analiza wpływu Programu na środowisko oraz na zdrowie ludzi

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Chlewiska Aktualizacja z 2023 roku ma na celu stopniowe usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

Azbest, występujący przede wszystkim w postaci pokryć dachowych na budynkach gospodarczych i mieszkalnych, stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, a włókna azbestu pochodzące z uszkodzonych płyt azbestowych prowadzą również do zanieczyszczenia środowiska. Biorąc pod uwagę, iż wytrzymałość pokryć dachowych azbestowych szacowana jest na ok. 30 lat, wiek

występujących w Gminie Chlewiska pokryć dachowych z azbestu przekracza często 30 lat, stwierdzić należy, że istnieje pilna potrzeba realizacji Programu, co zapewni planowane usuwanie szkodliwego azbestu z terenu gminy, jak również umożliwi realizację działań wspomagających ten proces tj. edukacja ekologiczna mieszkańców oraz szkolenia.

Upowszechnienie zatwierdzonego Programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie również negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być prowadzone w jak największym stopniu zgodnie z niniejszym Programem, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym poprzez nieumiejętne i niezgodne z prawem demontowanie wyrobów zawierających azbest.

Charakter działań przewidzianych w dokumencie

a) Stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć

Niniejszy Program zakłada realizację przedsięwzięć polegających na odbiorze od mieszkańców wyrobów zawierających azbest oraz ich transporcie do miejsc unieszkodliwiania. Prace z tym związane nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 ze zm.).

Nie przewiduje się powstania na terenie Gminy Chlewiska składowiska odpadów azbestowych.

Zasięg Programu obejmuje teren Gminy Chlewiska, która ma powierzchnię 124 km² i jest zamieszkała przez 5 703 osoby (dane z Raportu o stanie gminy Chlewiska 2022). Skala prac będzie dotyczyła pokryć dachowych zlokalizowanych na posesjach na terenie gminy.

b) Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Program będzie spójny z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032. Realizować będzie wszystkie założenia i terminy zawarte w programie krajowym.

Program nawiązywał będzie do Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Chlewiska na lata 2022 – 2025 z perspektywą do roku 2029.

c) Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska

Realizacja Programu będzie powiązana z realizacją celów „Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE”. Strategia zakłada „ostateczne zastąpienie substancji wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami”.

Ponadto zagadnienia związane z azbestem regulują unijne dyrektywy:

- dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,
- dyrektywa Rady 96/61/WE z 24.09.1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.

Regulacje zawarte w tych przepisach wdrożone są w krajowych ustawach i rozporządzeniach.

d) Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi azbest oraz nieprzestrzeganie narzuconych w aktach prawnych obowiązków dla posiadaczy odpadów są często skutkiem niskiej społecznej świadomości ekologicznej oraz niewystarczającej znajomości przepisów prawnych. Prowadzenie

edukacji ekologicznej, która jest jednym z założeń Programu, wpłynie na zmniejszenie skali tych problemów.

Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko

a) Prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań

Azbest wykorzystany jako pokrycia dachowe przez cały czas jego użytkowania stanowi potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzi, tylko jego całkowite usunięcie pozwoli na eliminację tego zagrożenia. Wymiana pokryć dachowych jest bardzo kosztowna i dlatego emisja włókien azbestu będzie występować z różnym natężeniem w zależności od możliwości finansowych właścicieli nieruchomości oraz pozyskiwania środków zewnętrznych.

Zakłada się, że realizacja tych prac z zachowaniem wszystkich warunków określonych przepisami, nie będzie powodować negatywnego oddziaływania na zdrowie mieszkańców i pracowników firm wykonujących prace związane z azbestem.

b) Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych, pod warunkiem stosowania procedur określonych przepisami, nie powodują zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Transgraniczne oddziaływanie może jedynie wystąpić w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów.

Ponadto na każdy międzynarodowy obrót odpadów potrzebne jest zezwolenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz spełnienie szeregu innych wymagań prawnych, mających na celu zmniejszenie ewentualnego wystąpienia negatywnych skutków takiego przemieszczania.

c) Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

Z uwagi na fakt, że azbest zaliczany jest do materiałów niebezpiecznych, może on stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi. Istnieją sprawdzone, a także jednoznacznie uregulowane przepisami prawa metody bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, poprzez usuwanie i transport, aż do unieszkodliwiania. Prace związane z usuwaniem azbestu mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zagrożenie może powodować emisja włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych oraz emisja włókien azbestu wynikająca z nieprawidłowo prowadzonego przez nieupoważnione firmy transportu oraz składowania w miejscach do tego nieprzeznaczonych, w tym na tzw. dzikich wysypiskach.

W związku z powyższym realizacja postanowień Programu poprzez wykonywanie prac zgodnie z przepisami oraz usunięcie z terenu gminy wyrobów azbestowych nie spowoduje wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi i zagrożenia dla środowiska.

Cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko

a) Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

Na obszarze gminy nie występują obszary, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości środowiska oraz obszary o szczególnych właściwościach naturalnych wrażliwe na oddziaływanie związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

W gminie nie istnieją obiekty wpisane do rejestru zabytków i do gminnej ewidencji zabytków, na których występowałyby wyroby azbestowe.

b) Formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym

Program obejmuje tereny zabudowane, rozproszone po całym obszarze Gminy Chlewiska. Na terenie gminy istnieją obszary objęte formami ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie,
- Rezerwat przyrody Podlesie,
- Obszar Natura 2000 Dolina Czarnej (PLH260015),
- 5 użytków ekologicznych,
- 15 pomników przyrody,
- podworski zabytkowy park w Chlewiskach.

Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony ww. obszarów ani nie jest stanowi dla nich zagrożenia.

9. Podsumowanie

Zdemontowane wyroby zawierające azbest są odpadami niebezpiecznymi i zakazane jest ich powtórne użycie. Składowanie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest dopuszczalne jest tylko na przeznaczonych do tego składowiskach (wykaz czynnych składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest przedstawia załącznik nr 1).

W Gminie Chlewiska w roku 2009 zewidencjonowano wyroby zawierające azbest w ilości 336 716 m². W latach 2009-2022 z gminy usunięto łącznie 56 337,5 m² wyrobów zawierających azbest. Stanowi to ok. 16,7% ogółu azbestu zewidencjonowanego w roku 2009. Stan na dzień 31.12.2022r. wynosi 280 378,46 m² wyrobów zawierających azbest.

Na terenie Gminy Chlewiska nie przewiduje się wzrostu ilości wyrobów zawierających azbest z uwagi na obowiązujący całkowity zakaz ich stosowania. Ilość tych wyrobów będzie sukcesywnie malała w związku z ich stopniowym usuwaniem.

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat.

Szkodliwa nie jest sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest, niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami. Ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

10. Załączniki

Załącznik Nr 1

WYKAZ SKŁADOWISK PRZYJMUJĄCYCH ODPADY ZAWIERAJĄCE AZBEST (źródło: baza danych Ministerstwa Gospodarki)

Województwo	Gmina	Miejscowość
dolnośląskie	Polkowice	Trzebcz
dolnośląskie	Radków	Ścinawka Dolna
dolnośląskie	Trzebnica	Marcinowo
kujawsko-pomorskie	Piotrków Kujawski	Bycz
kujawsko-pomorskie	Pruszcz	Małociechowo
lubelskie	Chełm	Srebrzyszcze
lubelskie	Kraśnik	Lasy
lubuskie	Gorzów Wielkopolski	Gorzów Wielkopolski
łódzkie	Rawa Mazowiecka	Pukinin
łódzkie	Radomsko	Płoszów
łódzkie	Biała	Młynisko
małopolskie	Tarnów	Tarnów
małopolskie	Bolesław	Ujków Stary
małopolskie	Oświęcim	Oświęcim
mazowieckie	Sierpc	Rachocin
podkarpackie	Ostrów	Kozodrza
podkarpackie	Oleszyce	Futory
podlaskie	Miastkowo	Czartoria
podlaskie	Zambrów	Czerwony Bór
pomorskie	Chojnice	Nowy Dwór
pomorskie	Gdańsk	Gdańsk
pomorskie	Kwidzyn	Gilwa Mała
pomorskie	Słupsk	Bierkowo
śląskie	Świętochłowice	Świętochłowice
śląskie	Jastrzębie-Zdrój	Jastrzębie-Zdrój
śląskie	Knurów	Knurów
śląskie	Sosnowiec	Sosnowiec
świętokrzyskie	Tuczępy	Dobrow
warminsko-mazurskie	Bartoszyce	Wysieka
wielkopolskie	Konin	Konin
zachodniopomorskie	Myślibórz	Dalsze
zachodniopomorskie	Sianów	Sianów

WYKAZ PLANOWANYCH DO BUDOWY SKŁADOWISK PRZYJMUJĄCYCH ODPADY ZAWIERAJĄCE AZBEST (źródło: baza danych Ministerstwa Gospodarki)

Województwo	Gmina	Miejscowość
lubelskie	Włodawa	Włodawa
zachodniopomorskie	Barwice	Jeziorki

<https://www.bazaazbestowa.gov.pl>

Załącznik Nr 2

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:Numer działki ewidencyjnej²⁾:Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:Ilość wyrobów⁴⁾:Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	

24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

- Stopień pilności I** od 120 punktów
wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie
- Stopień pilności II** od 95 do 115 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku
- Stopień pilności III** do 90 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/ Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- ¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- ²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- ³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- ⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- ⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena"

Załącznik Nr 3**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾**

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:

.....

2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:

.....

3. Rodzaj zabudowy³⁾:

4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:

5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:

6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:

7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:

.....

8. Stopień pilności⁷⁾:

9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów:⁸⁾

a) nazwa i numer dokumentu:

b) data ostatniej aktualizacji:

.....

10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:

.....

11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....

.....

(podpis)

.....

Data

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik Nr 4

Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}H$ szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;
- 3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.